

ДОБРУДЖАНСКИ

ЗЕМЛЕДЪЛСКО-СКОТОВЪДЕНЪ ЛИСТЪ

НА ИЗВЪНРЕДНАТА ДОБРУДЖ. КОМИСИЯ

Добруджански Земледѣлско-скотовъденъ листъ излиза на 1 и 15 число на всѣки мѣсецъ отъ 8-12 страници.

Абонаментъ: за цѣла година 8 лв
 за 6 мѣсеца 6 лв.

ВИНАГИ ПРЕДПЛАТЕНИ

Единъ брой струва 30 стотинки.

РЕДАКТОРЪ

А. КОСТОВЪ

За обявления се плаща: 1 стр.
 50 ст. на кв. с. м., на послѣдния
 страница 30 стотинки.

Писма и ръкописи се пращатъ
 до редакцията, а пари на Ив
 Котаровъ при Извънредната
 Добруджанска Комисия.

Вмѣсто. програма.

Добруджа съ право наречена „Златна“ бѣ и е житницата на България. По отношение производството на зърнени храни, особено пшеницата, тя заема първо мѣсто въ реда на другитѣ окрѣзи въ България. Тая, богата въ земледѣлско отношение страна, прѣзъ 1913 год. съ Букурещкия миръ, има нещастieto да попадне въ ръцетѣ на ромжнитѣ. Прѣзъ три годишното имъ управление, тѣ я използваха по единъ най-разбойнически начинъ, като заставиха голѣма частъ отъ по-крупнитѣ земледѣлци да напуснатъ имотитѣ си и подирятъ спасение въ България.

Населението на тая хубава и плодородна страна, слѣдъ нѣколко годишно робуване, да кажа, се радва сега пакъ на широка свобода, каквото могатъ да му дадатъ само законитѣ на Българската Държава.

Тоя кѣтъ отъ родината ни е цѣненъ за насъ; прѣзъ повече отъ година и шестмѣсечната ни дѣйностъ, откакто се е създала комисията, ние се натъкнахме на редъ въпроси въ земледѣл. стопанство тукъ, които очакватъ своето разрѣшение.

Съзнавайки това положение ние намѣрихме за нужно, съ материалната подкрѣпа на нѣкой родолюбци—стопани, да запознаемъ съ селско стопанския животъ на Добруджа, ония, които биха се заинтересували отъ него; да изнесемъ прѣдъ българския гражданинъ зулумитѣ, вършени отъ ромжнитѣ надъ Добруджанското земл. стопанство при паническото имъ бѣгство прѣдъ храбритѣ български войски и най-послѣ да бѣдемъ на помощъ на Добруджанския стопанинъ въ стремлението му да разшири земледѣлското производство за прѣхраната на храбрата ни армия и населението въ тия, трудни за отечеството ни врѣмена.

Добруджански Земледѣлско-скотовъденъ листъ ще излиза два пѣти мѣсечно отъ 8—12 страници,

въ който ще се разглеждатъ въпроси по земледѣлие, скотовъдство, млѣкарство, скотолѣчение, овощарство, лозарство, градинарство и др. въ Добруджа прѣдимно. Статитѣ ще бѣдатъ кратки, сезонни и на общедостъпенъ езикъ. Въ втория отдѣлъ «изъ науката и практиката» ще се даватъ извадки изъ чуждестранната и наша земледѣлска литература; въ третия отдѣлъ «земледѣлски бюлетинъ» за Добруджа, ще се даватъ свѣдѣния за сезоннитѣ работи и дѣйността на И. Д. К. и най-послѣ «Въпроси и отговори».

Въ тази си задача ние разчитаме на цѣнното сътрудничество на всички агрономи и ветеринарни лѣкари въ Добруджа, на интелигентни земледѣлци и на материалната помощъ на всички, милѣющи за Добруджанското земледѣние стопани.

Сумитѣ, които биха останали при ликвидиранието съ списанието, ще бѣдатъ прѣдадени на Министертвото на Земледѣлието съ прѣдназначение да послужатъ като премия за проучване Добруджа въ селско-стопанско отношение.

Z.

Положението на работния добитѣкъ въ добруджанскитѣ земледѣлски стопанства слѣдъ ромжния режимъ.

Разсипническия ромжски режимъ въ окупиганата отъ ромжнитѣ прѣзъ 1913 година Добруджа остави тежки и неизличими слѣди върху икономическия животъ на тоя заграбенъ кѣсъ отъ България. Епилога на тоя режимъ, обаче, се отрази най-злѣ върху земледѣлскитѣ стопанства, правилната еволюция на които бѣ коренно разклатена. Безмилостно тежката реквизиция на добитѣкъ, прѣвозни срѣдства и др., разграбването на наличния инвентаръ въ земледѣлскитѣ стопанства или частъ отъ него, опожаряването на стопанскитѣ сгради отъ отстъпващитѣ ромжски гѣлчища, — всичко това до такава степенъ наруши хармонията на стопанскитѣ клонове въ тѣхъ, че тѣ заживѣха единъ анемиченъ

животъ. Тѣзи отъ тѣхъ, които имаха нещастieto да попаднатъ въ сферата на масовото ромжиско отстѣпление, пострадаха до степенъ на неузнаваемостъ.

Бихме се отдалечили отъ темата си, ако се впуснемъ въ подробности, да анализираме, макаръ повърхностно, състоянието на земледѣлческитѣ стопанства непосредствено слѣдъ ромжиския режимъ. Задачата ни ще бѣде много широка и трудна за разрѣшеніе при липса на сравнителни данни, които да обхващатъ стопанска Добруджа. Цѣльта ни е да изнесемъ, до колкото силитѣ и срѣдствата ни позволяватъ, положението на работния добитѣкъ въ добруджанскитѣ земледѣлски стопанства, слѣдъ ромжиския режимъ и да подиримъ източници за снабдяването на послѣднитѣ съ такъвъ, — въобще да дадемъ насока, какъ би могло да се подобри положението на стопанството по отношение работния добитѣкъ, като единъ отъ най-важнитѣ фактори за съществуване на послѣдното.

Една наша анкета въ единъ периметръ отъ 41 села на централната частъ отъ заграбената отъ ромжнитѣ Добруджа, която обхваща характернитѣ типове на добруджанскитѣ земледѣлски стопанства хвърля достатъчно свѣтлина върху ефективата на работния добитѣкъ на послѣднитѣ. Така въ тоя периметръ къмъ 1 февруарий 1917 година е имало: впрѣгатни волове — 1697, впрѣгатни крави — 135, впрѣгатни козе — 691, впрѣгатни кобили — 647, впрѣгатни биволи — 134 и впрѣгатни биволици — 55. Направимъ ли прѣсметане еденица работенъ добитѣкъ върху какво пространство отъ културната площъ (542,317 декари) на въпросния периметръ отъ 41 села се пада, що имаме: 1 двойна на 323 декари обработваема земя. Колко далечъ сж тѣзи числа отъ реалното съотношение между обработваемата площъ и работния добитѣкъ въ едно земледѣлско стопанство Икономично правило е, че нѣ еденица работенъ добитѣкъ въ нормално земледѣлческо стопанство не трѣбва да се пада по-вече отъ 50 — 60 декари земя. При всичката екстензивностъ на добруджанскитѣ стопанства това съотношение е твърдѣ далечъ отъ дѣйствителното: наличния работенъ добитѣкъ едва съставлява $\frac{1}{3}$ отъ нормализия ефектъ и то като приемемъ кравитѣ, кобилитѣ и биволицитѣ за работенъ добитѣкъ, употребленіето на които, като такъвъ, въ болшинството отъ добруджанскитѣ стопанства е аномалия, наложена отъ екстремнитѣ врѣмена, които тѣ прѣживяватъ.

Макаръ тази анкета да не е широка и изчерпателна, тя е достатъчно силно, за да подкрѣпи тезата ни.

И наистина описанията на военни кореспонденти, анкетьори и др. изнесоха толкова много факти за разрушителното дѣйствие на ромжиския режимъ върху земледѣлското стопанство — за безогледно реквизиране и масово откарване на работенъ добитѣкъ, — че не неоспоримъ фактъ е, какво добруджанскитѣ стопанства страдатъ отъ голѣма липса на работенъ добитѣкъ.

Явява се въпроса, какъ сж подпомогнати до днѣсь, повече отъ година и половина, стопанствата съ работенъ добитѣкъ и какъ бихме намѣрили за въ бѣдаще източници за рекрутиране на такъвъ.

Наскоро, слѣдъ разгрома на неприятелскитѣ войски въ окупираната отъ ромжнитѣ Добруджа и изгонването имъ отъ тамъ, се създаде института „Извънредна Добруджанска Комисия“, който между другитѣ си задачи въ областта на земледѣлското стопанство, имаше и тази — да снабди, до колкото условията позволяваха, добруджанскитѣ стопанства съ работенъ добитѣкъ. Задачата, нека ни бѣде позволено да признаемъ, бѣ изпълнена успѣшно, да не кажемъ блѣскаво:

1) Приведенъ бѣше въ извѣстностъ, описанъ и даденъ на врѣменно ползуване на стопанитѣ всички безстопански впрегатенъ добитѣкъ, находящъ се въ Добруджа до окупираната отъ съюзницитѣ ни зона, на брой по-вече отъ 350 глави.

2) Продаде се на стопанитѣ чрѣзъ търгъ значително число бракуванъ войсковъ добитѣкъ.

3) Дадоха се на стопанитѣ войскови добитѣци отъ частитѣ (транспортни, обози и др.), находящи се въ района на дѣйността на Извънредната Добруджанска Комисия въ размѣръ по-вече отъ 2000 двойки — едни за по продължителенъ периодъ, а други прѣзъ сезона на усилената полска работа.

4) Улесниха се стопанитѣ за снабдяване съ работенъ добитѣкъ чрѣзъ покупка.

5) Използува се частенъ добитѣкъ отъ градоветѣ (каруцарски, файтонджийски и др.) за сѣйба прѣзъ врѣме на нейния разгаръ срѣщу заплащане дневната му работа отъ наемателитѣ — земледѣлци.

6) Извърши се прѣхвърляне на работенъ добитѣкъ отъ едно стопанство на друго и прѣгрупироване на наличния работенъ добитѣкъ въ земледѣлскитѣ стопанства на кооперативни начала, съ цѣль да се получи по-голѣмъ ефектъ.

Разликата въ засѣтитѣ пространства прѣзъ есенята на миналата и настоящата стопанска година ни говори най-категорично за постигнатия успѣхъ въ това направление, защото вѣкъму е извѣстно, че най-мощния факторъ за увеличаване засѣтата площъ е работния добитѣкъ. Нека си послужимъ съ сжщия периметръ отъ територията на окупираната отъ ромжнитѣ Добруджа — съставляваща секторъ отъ района на дѣйствие на Извънредната Добруджанска Комисия, за когото споменахме по-рано. Въ тоя периметръ прѣзъ стопанската 1916—1917 година, е имало засѣто съ есени култури 141, 135,3 декари, а прѣзъ стопанската 1917—1918 година — 146, 257,0 декари. Разлика твърдѣ очевидаща.*)

За осигуряването на добруджанскитѣ стопанства съ работенъ добитѣкъ за въ бѣдаще, бихме могли да посочимъ слѣднитѣ източници и срѣдства:

1) Да се оцѣни и остави на стопанитѣ срѣщу по-скромни цѣни всички безстопански добитѣкъ, даденъ на врѣменно ползуване на послѣднитѣ, както и този — използванъ отъ създадени прѣзъ врѣмѣ на войната учреждения, — слѣдъ тѣхното акриване.

2) Да се продаде на търгъ значителна частъ отъ бракувания войсковъ добитѣкъ въ страната на добруджанскитѣ стопани.

*) Въ цѣлия районъ на Изв. Добр. Комисия прѣзъ стопанската 1917—1918 г. съ зимни посѣви има засѣто въ по-вече отъ 1916—1917 г. 3301, 108 декара.

Б. Р.

3) Всичкия работенъ добитъкъ, принадлежностъ на части, дѣйствували въ Добруджа, взетъ като военна плячка, слѣдъ свършв нето на войната да се оцѣни и остави на крайно нуждающитъ се добруджански стопани.

4) Разплодния добитъкъ, принадлежностъ на Интендантството на 3-а армия (крави, кобили, биволици, телета, кончета и малачета) да се продадатъ слѣдъ свършването на войната на стопанитъ въ Добруджа. Ако е възможно, това да стане въ по-близо бждаще.

Породиститъ мъжки и женски, годни за разплодъ екземпляри, особено бикове, крави и женски телета да се дадатъ на сѣщитъ стопани въ условна собственостъ или срѣщу замѣна по равно тегло съ по-старъ, негоденъ за работа, а годенъ за клане добитъкъ.

5) Министерството на Земледѣлието и Държавнитъ имоти да даде подъ условна собственостъ или продаде на стопанитъ въ Добруджа една по-значителна частъ отъ добитъка, който раздава или продава съ цѣлъ да подобри мѣстния добитъкъ.

6) Сѣщото Министерство да се погрижи за откриването на по-вече съвокупителни жребцови станции и да даде по-вече говежди бици отъ държавнитъ звонди за общински разплодници въ общинитъ на Добруджа.

7) Сѣщото Министерство да се погрижи за усиляне до възможния максимумъ общинскитъ скотовѣдни фондове.

8) Сѣщото Министерство, особено слѣдъ войната, да създаде достатъчно агрономически и ветеринарни институти въ Добруджа, за да може съ тяхното съдѣйствие да се повдигне на до прѣжната висота едрия продуктивенъ добитъкъ, като източникъ за производство на работенъ таквъ.

Инженеръ Р. Василевъ

Стопанското значение на земледѣлскитъ машини въ днешно врѣме.

Бѣха врѣмена, когато мнозина отричаха ползата отъ въвеждането на машинната работа въ земледѣлието.

Но отъ извѣстно число години насамъ, въпрѣки голѣмото недовѣрие, което бѣ обладало земледѣлското съсловие и въпрѣки даже на голѣмитъ укори и противна пропаганда срѣщу новитъ, за врѣмето си, земледѣлски машини, тѣ все пакъ си пробиватъ своя пътъ и тѣхното число въ разнитъ стопанства постоянно расте.

Истина, за земледѣлието нѣма още напълно свършенна и идеална машина, която да нѣма своитъ малки или по-голѣми недостатѣци отъ технически или икономически характеръ, ала въпрѣки това, днесъ почти изчезнаха всички ония гласове, които злословеха земледѣлската машина и отъ редъ години вече търсенето на тая машина е извънредно голѣмо. Днесъ никой вече не мисли да прѣсича пътя на разпространяването на разнитъ земледѣл. машини и орждия, дори и тамъ, гдѣто самото земледѣлие

е още въ началото на своето развитие и гдѣто то е дребно.

Сега всѣки земледѣлецъ е напълно убѣденъ въ голѣмата полза на машинитъ и не може да се помисли за напръдка на едно земледѣлско стопанство безъ снабдяването му съ най-необходимитъ за него машини. И, който днесъ мисли за икономическия развой на своето стопанство, той ще направи голѣмо прѣстъпление срѣмо себе си, ако прѣнебрегне ползата отъ ония механически помагала, които ни дала до сега техниката.

Въвеждането и разпространението на модернитъ земледѣлски орждия и машини въ разнитъ земледѣлски стопанства нѣма само онова локално значение за респективнитъ стопанства въ една страна, а напротивъ то има извънредно голѣмо стопанско и икономическо значение и за самата държава. И, колкото по-вече машинната работа въ една земледѣлска страна е повече и по-добрѣ използвана, толкова земледѣлието въ тая страна ще бѣде по-интензивно и по-прогресивно и толкова повече народното благосъстояние въ такава държава ще бѣде по-цѣтуще. Защото една отъ главнитъ задачи на земледѣлскитъ машини е да се увеличи, колкото се може повече земледѣлско производство. А отъ такава едно увеличено производство се добиватъ слѣднитъ три главни облаги: 1) населението въ държавата има нуждитъ му отъ първа необходимостъ продукти на по-ниски цѣни, слѣдователно, то ще живѣе по-ефтинъ и по-охоленъ животъ; 2) ще има доста голѣмъ излишекъ на земледѣлски продукти и съ това се създава една цѣтуща търговия за износъ, отъ което ще се ползува друга частъ отъ населението, което ще създаде особена износна търговия и 3) излишѣтътъ сурови земледѣлски продукти, създаватъ особенни индустрии, които ще прѣработватъ тия продукти и съ това се ползуватъ и изнасятъ другитъ (гражданскитъ) работни рѣцѣ, капитални интелектуални сили, природни богатства и климатически условия.

Всичко това донася на една държава общъ икономически подъемъ, финансова мощъ и политическа устѣйчивостъ, безъ което една модерна държава днесъ не може да сѣществува.

Колкото и скъпа да ни се вижда едната модерна машина за земледѣлието, нека разберемъ, че нейната работа винаги ще бѣде по-евтина въ сравнение съ рѣчната, особено, сега, прѣзъ врѣме на междуевропейската война, пакъ и дълго врѣме слѣдъ нея. Защото, както знаемъ, здравитъ работни рѣцѣ и работния добитъкъ сѣ заети и погълнати съ войната; тѣ доста поврѣдиха и ония, които сѣ останаха и ще се завърнатъ въ стопанствата си ще бждатъ за дълго врѣме изтощени и не годни за усиляната земледѣлска работа, а отъ друга страна и нуждата отъ земледѣлскитъ продукти расте и ще расте все повече и повече. Слѣдователно, и работнитъ сили и тѣхното производство сѣ и ще бждатъ много по-скъпи, отъ колкото е било до сега и до прѣди нѣколко години. А една земледѣлска машина, която прислѣдва своята главна цѣлъ: да увеличава производството, тя трѣбва да може да замѣства и

голямото число работни (човешки и добитъчни) сили, т. е., да има по бърза, по-евтина и по-сигурна работа; и нейната работа способност тръбва да бъде по-голяма отъ тая на известно число работни единици или извършената отъ нея работа тръбва да бъде готова (чиста) пазарска стока (напр. вършачката).

Отъ това слѣдва, че една земледѣлска машина тръбва да отговаря на слѣдните три главни условия: 1) да и-малява нуждата отъ работни сили въ едно поле, т. е., за да бъде то колкото се може по-независимо отъ чужди (външни) работници и въпрѣгателъ, добитъкъ, както и отъ тѣхните чести и не предвидени капризи; 2) да работи по-изгодно, т. е., цѣна, въ сравнение съ живата сила и 3) да извършва всичко на време и добъръ, за да бъде земледѣлца независимъ и отъ каприза на времето презъ единъ опредѣленъ сезонъ презъ годината, защото пропуснати единъ земледѣлски день, ще тръбва да се чака цѣла година, до като се върне пакъ при насъ. А всѣкой добъръ земледѣлецъ знае, що значи и колко струва единъ пропуснати добъръ за работа день!

Безъ да влизамъ тукъ за сега въ нѣкои други подробности по икономическото и стопанското значение на разнитѣ земледѣлски машини, мисля, не ще бъде излишно, ако дамъ на читателитѣ на тоя новъ по рода си, за Добруджа листъ, слѣдните данни само за по-главнитѣ земледѣлски машини.

Изчислено е напр., че една сѣячна машина работи съ 15 % по-евтино, отъ колкото, ако сѣидбата се извършва отъ ржци. Но освѣнъ това, между другитѣ прѣимущества: бърза работа, зарбяване съмето на нуждата и еднаква дълбочина, което осигурява самото и еднаквото поникване; запазването на съмето отъ разни поврѣди и изкълвяване отъ птици за разпиляването му и пр.), тая машина има и друго много голѣмо прѣимущество, което мнозина земледѣлци и неподдизиратъ. А именно, че тя прави една икономия на съмето не по-малко отъ 25 % въ срѣвниенъ съ ржчната сѣидба. А тая икономия не е за прѣнебрегване защото само тя е достатъчна, за да може една редовна сѣячна машина да се изплати още презъ първата или втората година отъ нейното доставяне.

Работата на една жетв рка е 20—22 % по-евтина, отъ ржчната; тая на вършачката е съ 15 % по-евтина, отъ оная на въпрѣгатния добитъкъ.

Не ще съмнение, че за въвеждането на по-важнитѣ модерни земледѣлски машини се искатъ и редъ други условия, капиталъ и технически подготвенъ персоналъ, било за тѣхното управяване, било за монтажа или за приврѣтането имъ, а то въ неможе да се смѣта за сериозна причина да се отказваме отъ обилитѣ на толкова други прѣимущества, които ни прѣдставляватъ днесъ земледѣлскитѣ машини. Тѣзи блага и прѣимущества истина сж по-голями за едритѣ земледѣлци, но тѣ не сж безъ значение и за по-дребнитѣ, които имъ тѣ интересъ и нуждати имъ нѣма да стопанстватъ земята си по-интензивно и по-усилено. На такива земледѣлци неможе да не се прѣпоръчватъ кооперативнитѣ сдружавания, кои-

то ще дадатъ възможностъ и на тѣхъ да използватъ всичкитѣ възможни облиги отъ земледѣлскитѣ машини.

Щастие за България е, гдѣто, освѣнъ многото други плодородни полета имъ и единъ „Златна Добруджа“, която има най-добритѣ условия за разпространяване на земледѣлски машини. Искатъ се само едно систематизирани на прѣрѣчкитѣ и избори на системитѣ на разнитѣ земледѣлски машини. А що се отнася до техническия персоналъ, то можемъ да съобщимъ, че сж взети нуждитѣ мѣрки и въ скоро време и тая нужда ще бъде задоволенъ.

К.

Причиненитѣ отъ Ромжнското отстѣпление загуби на земледѣлското население въ Добруджа.

За правилното функциониране на едно земледѣлско стопанство е необходимо и едно правилно съчетание на производителнитѣ срѣдства. Тамъ, гдѣто тая хармония е нарушена, стопанството не може да съставлява едно органическо цѣло, каквото то би тръбвало да бъде, за да се постигне крайната цѣлъ на организаторската дѣйностъ на стопанина — добиване чиста печалба. Такова земледѣлско стопанство не може да функционира нормално, като организмъ — то е болно.

Въ това отношение земледѣлството въ Добруджа е силно пострадало отъ Ромжнското отстѣпление. Последното било съпроводено съ плякосване на въпрѣгателъ, разплоденъ добитъкъ отъ всички видове, коля, земледѣлски произведения и пр. Казваме плякосване, защото отнетитѣ въщи и материали, освѣнъ че не сж изплащани, но срѣщу тѣхъ не сж издадени и каквито и да било документи. Стопанства отъ по 5000—10,000 декара обработваема площъ да сж останали съ по 4—5 цифра въпрегателъ добитъкъ сж много; на другі стопанства частъ отъ въпрѣгатния добитъкъ е останалъ, а задигнатъ всичкия разплоденъ; на трети е взета храната, а четвърти сж съвсемъ опустошени, като е задигнато не само добитъка и хранитѣ, а и самитѣ стопани. (Айдемиръ, Калипетрове, Кара-омуръ, Карадезь и пр.)

Причиненитѣ на Добруджанското селско население загуби възлизатъ на стотици милиони леове, които по слѣдователно ще публикуваме въ настоящия листъ като започнемъ отъ Балчишка околия.

Въ долната таблица е видно, какво е отвлечено отъ поменатата околия по общини и приблизителната стойностъ по наша оцѣнка.

ТАБЛИЦА

На отвлеченитѣ отъ ромънцитѣ едъръ и дребенъ добитъкъ, коля, каруци, зърнени храни, фуражъ съестни продукти и др. земледѣл. потрѣби отъ населението въ Балчишка околия при отстъплението имъ отъ Добруджа.

№ по редъ	ОБЩИНА	Копе и колби	Мгарета	Болове	Биволи	Крави	Биволици	Телци и младица	Овце и кози
1	Балчишка	50	—	—	—	—	—	—	—
2	Гаргайшка	521	—	1290	—	—	—	—	512
3	Гяв. Суютчушка	319	—	452	18	142	18	—	—
4	Дуванювавска	1135	—	1840	—	343	—	—	3254
5	Дуранкулашка	1037	—	1527	—	—	—	—	8901
6	Каварненска	59	1	213	10	71	12	2	2140
7	Прѣселенска	—?	—	—?	10	—	3	—	—?
8	Спасовска	1238	—	3281	—	—	—	—	53418
9	Текенска	357	3	310	190	289	56	—	2598
10	Шабленска	688	—	580	49	490	—	—	4450
	Всичко	5484	4	9493	277	1254	89	2	74973
	Приблизителната стойностъ въ лв.	6,459,600	450	9,493,000	304,700	1,003,200	97,900	1200	2,624,055

Волски коля	Конски каруци	Хамути	Дизгини	Сѣдла	Чулове	Файтони	Брашно кгр.	Пшеница кгр.	Ечемикъ кгр.	Овесь кгр.	Бобъ кгр.	Сирене кгр.	Сѣно кгр.	Свини кгр.
—	21	49	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
—	202	—	—	—	—	—	—	119700	6840	—	120	—	10400	—
—	80	250	—	—	—	—	—	25875	16680	1815	—	—	5500	—
—	460	487	—	—	—	—	—	167,700	25290	18975	—	—	4000	6
—	332	332	—	—	—	—	—	369875	47,280	30525	6400	—	—	—
—	22	12	—	—	—	3	—	640	40	2890	—	—	—	—
—	37	95	—	—	—	—	900	32300	16380	3300	2100	2300	30500	—
—	389	390	—	—	—	—	—	1,801,800	—	—	—	—	440,000	136
114	178	178	—	6	563	—	—	91500	24360	—	—	—	—	13
—	278	278	—	—	—	—	—	116655	11460	—	—	—	10500	—
114	1999	2041	—	9	356	5	900	2,726,045	148,690	57505	8620	2300	500900	155
68,400	1,199,400	1,224,600	—	1350	42,720	90,000	463	981,376	37,172	13,801	6896	368	50040	27,900

„Изъ науката и практиката“

Извлечение отъ

О Т Ч Е Т А

За дѣйността на земледѣлския отдѣлъ при Извънредната Добруджанска Комисия за прѣзъ врѣмето отъ основаването на комисията до 31 Декемврий 1917 год.

Извънредната Добруджанска Комисия се създаде по силата на наредбитѣ по запазването и прибирането на земеннитѣ и други богатства на новоосвободена Добруджа, които наредби сж утвърдени отъ Министерския съветъ въ първото му постановление отъ 25 Ноемврий 1916 година, протолъ № 161.

Въ точка I-ва отъ наредбитъ е казано, че комисията има за задача и да вземе всички мѣрки за улесняване стопанския животъ въ Добруджа, прибиране на реколтата, засѣване и пр. За постигане на тая цѣль Министра на Земледѣлието прикомандирова 3 делегати къмъ комисията, отъ които единия като членъ, а другитъ двама за инспектори-агрономи. Сжщо така остави намиращия се въ командировка тукъ техникъ отъ Варненската Катедра, който изпълнява длъжността секретаръ на отдѣла. Главното Тилово Управление дѣде на разположението на комисията 10 души агрономи-войници. Извънредната Добруджанска Комисия се сформира въ градъ Добричъ и почна да функционира въ срѣд та на мѣс.ц. Декемари прѣзъ 1916 година. Дѣйствието ѝ се простираше върху окупираната прѣзъ 1916 год. отъ Ромънцитъ Добруджа, състояща се отъ околицитъ: Балчишка, Добришка, Куртбунарска, Силистренска и Тутраканска. Цѣлата Добруджа, състояща се отъ около 8360 кв. километра, отъ които 4,799,637 декари обработваема земя, биде подраздѣлена на два инспекторски района. Първия инспекторски районъ обхваше Балчишка и Добришка околии, а втория Курт-Бунарска, Силистренска и Тутраканска. Всѣки инспекторски районъ се подраздѣляше по на 5 сектора или всичко 10 сектора. На чело на всѣки секторъ бѣ поставенъ по единъ агрономъ, който главно имаше да се грижи за земледѣлското производство въ района. Първоначално Добруджа бѣ подраздѣлена на слѣднитъ агрономически сектори:

1. Каварненски съ 4 общини отъ 38 села
2. Балчишки съ 4 " " 42 "
3. Прѣселенски съ 3 общини отъ 41 села
4. Добришки съ 9 " " 64 "
5. Армуглийски съ 5 " " 50 "
6. Куртбунарски съ 10 " " 56 "
7. Акадънларски съ 7 " " 70 "
8. Силистренски съ 15 " " 26 "
9. Хаскьойски съ 6 " " 26 "
10. Тутракански съ 16 " " 47 "

Прѣзъ мѣсецъ октомврий 1918 година първоначалнитъ 10 сектора се намалиха на 8

Въ земледѣлско отношение Добруджа бѣ поставена въ много неблагоприятно положение, тъй като голѣма частъ отъ впрѣгатния и продуктивенъ добитѣкъ и работни ржцѣ бѣха отвлечени отъ ромънитъ при остѣпле-

нието имъ. Тѣй напримѣръ отъ намиращия се въ района на комисията прѣди обявяването на войната впрѣгатенъ и разплоденъ едѣръ добитѣкъ-коне и кобили, волове, биволи, биволци, крави сж били отвлѣчени: 88025 глави и дрѣбенъ добитѣкъ: 295.315 глави. Сега, слѣдъ ромънското остѣпление, впрѣгатенъ, разплоденъ едѣръ добитѣкъ е останало 129303 глави, отъ които само 67,032 впрѣгатенъ.

И тѣй, тая плодородна въ земледѣлско отношение страна отъ България, която заслужено е спечелила името "Златна Добруджа" бѣ лишена прѣзъ ромънското остѣпление отъ двата най-важни фактори за земледѣлското производство — впрѣгатенъ добитѣкъ и работни ржцѣ. Съ тия трудни условия трѣбваше да се справи комисията на първо врѣме при организирането на земледѣлското производство. Засѣлото постранство съ зимни пашви прѣзъ есента 1916 год. възлизаше на 1, 352, 715 декара, като голѣма частъ отъ угаритъ оставаха да се засѣятъ съ пролѣтници. Прѣзъ есента, въ врѣме на сѣидба въ Добруджа се развиваха военнитъ дѣйствия, а слѣдъ това стопанина по липса на достатъчно рабстенъ добитѣкъ не бѣ въ състояние да засѣе опрѣдѣленото за зимни посѣви площъ. Пролѣтта прѣзъ изтеклата 1917 год. бѣ неблагоприятна за земледѣлското производство въ смисълъ, че врѣмето не позволи до кжсно прѣзъ пролѣтта да се започне редовна работа на полето, а слѣдъ това настѣпи суша. Къмъ това трѣбваше да прибавя недобрата подготовка на почвата за пролѣтницитъ по причина на малко по слабъ впрѣгатенъ добитѣкъ, тѣй като пос-добрия такъвъ бѣ отвлеченъ отъ ромънитъ, зедно съ колята. Друга една причина за намалението на засѣтата площъ е ангажирането на голѣма частъ отъ селския впрѣгатенъ добитѣкъ съ прѣвоза на храни до кжсно прѣзъ пролѣтта. При тия неблагоприятни условия можа да се засѣе съ зърнени храни, вклуч. просото и царевичата 2,092,620-3 декара мѣсто, което нагледно по околии ще се види въ таблица 1. Отъ сжщата се вижда тѣй сжщо, какъвъ процентъ съставляватъ цереалитъ прѣзъ отчетната година отъ общия посѣвъ. Таблица 2 ни прѣдставява засѣтата площъ съ маслодайни, индустриални растения и варивата, като за всѣка култура по околии е даденъ % отъ общия

посѣвъ. Въ таблица 3 е показана засѣтата съ околни и фуражни растения пл. шѣ. Таблица 4 ни прѣдставлява, съпоставени обработваемата, засѣтата, разораната и неразораната площъ въ Добруджа прѣзъ 1916--1917 год. За да се види какъ сж се отразили всеннитѣ дѣйствиа върху земледѣлското производство въ новоосвободената Добруджа, ще дамъ едно сравнение на засѣтата площъ и производството само на една земледѣлска култура, която заема първо мѣсто въ Добруджанското земледѣлско стопанство — пшеницата — прѣзъ нормалнитѣ, прѣдцествущи войната и изгеклата 1916—1917 година.

Въ таблица 5 ще се види, че прѣзъ 1915 1916 год. (1910—1911) само съ пшеница е имало засѣто 1,608 963 декара, а прѣзъ 1916-1917 год. 1,210,683.4 декара, т. е. прѣзъ послѣдната година съ 398,276.6 декара въ по-малко. Производството на пшеницата прѣзъ 1910—1911 год. срѣдно е било 154,741,000 кгр. а прѣзъ изгеклата 1916—1917 год. 95,954,695 кгр., или въ по-малко. 587,86,305 кгр.

За засилване на земледѣлското производство, както прѣзъ изгеклата, тъй сжшо прѣзъ слѣдващата 1917—1918 год., комисията прѣдприе мѣрки, които ще посоча по-долу, благодарение на които засѣтата съ есенни култури площъ прѣзъ 1917 год. въ района на комисията е съ 330,108 декара въ по-вече отъ тая прѣзъ 1916 год. или съ 24.4 %. За илюстрация на казаното прилагамъ таблица 6, въ която е показана засѣтитѣ съ зимни култури площъ по околии.

Независимо отъ това голѣма частъ отъ опрѣдѣлената за пролѣтници площъ е подготвена още прѣзъ есенята, съ което се създаватъ много по-благоприятни условия за вегетацията на пролѣтнитѣ посѣви и се усилюва по-добра реколта.

Прѣзъ 1916 — 1917 стопанска година е имало засѣто въ Добруджа съ зърнени храни (цереали) и царевича 2,092,620.3 декара, съ маслодайни и индустриални 57,028.4 декара, варива 235,347.4 декара, околни, картофи и бостани 39,000 декара, фуражни 153,577.3 декара, а зеленчуци 1935.7 декара. Зърненитѣ храни заематъ 78.7 % отъ общия посѣвъ (сравни таблици 1, 2, 3, и 4.) Производството отъ отдѣлнитѣ култури е било както слѣдва: зърнени храни включително и царевичата. 1,70,308.379 кгр., маслодайни и

индустриални 3186,009 кгр., варива 13,611,702 кгр. [гледай таблици 6 и 7.]

Срѣщу горното производство отъ разнитѣ земледѣлски култури сж поставени слѣднитѣ разходни пера.

Отъ зърнени храни и царевичата:

- а) за сѣме прѣзъ 1917—1918 стопанска година 47408746 кгр.
- б) за храна на населението 51,229 167 кгр.
- в) за храна на добитѣка 13,336,348 кгр.

Всичко 111,974,261 кгр.
или излишѣкъ за иззѣмване 58,270,119 кгр.

Горѣизложеното по околии и култури ни прѣдставлява приложената таблица 20.

Въ района на комисията прѣзъ изгеклата година е произведенъ слѣдния обемистъ [грубѣ] фуражъ.

- а) сѣно ливадис, фиево и др. 22,081,566 кгр.
- б) ечмяна и овесна слама 55,836,300 кгр.
- в) слама отъ зимна и пролѣтна пшеница 228 978,875 кгр.

Всичко 306,896,741 кгр.

Отъ горния тревистъ фуражъ е нуженъ за изхранване на наличния добитѣкъ въ стопанството около 155,040,875 кгр. Или излишѣкъ отъ 151,855,866 кгр., въ което влиза около 4,000,000 кгр. сѣно.

Въ дѣйствителностъ, обаче, излишна и годна за храна на добитѣка слама е много по-малко, защото едрата пшеничена слама, каквато излиза отъ върпачката въ Добруджа, въ по-голѣмата си частъ, не се складира и съхранява. Ней не се отдава никакво стопанско значение и още отъ харманката се разхвърля на полето на малки купчинки, гдѣто и изгнива или се употребява въ мелницитѣ като гориво. Едва тая година комисията нареди, прѣдвидъ нуждата на зърнята отъ тревистъ фуражъ, всичкитѣ слама по-възможно да се запази. (Слѣдва)

Доставенитѣ отъ дирекцията за С. Г. О. П.
моторни плугове въ Добруджа

Дирекцията С. Г. О. П. прати на И. Д. К. 10 моторни плугове за проданъ или използване за оране на частни стопани срѣщу такса отъ 6 лв. на декаръ.

Плуговетѣ се продаватъ съ пълно изплащаніе стойността, непосредствено при

получаването имъ или на срочно изплащане на четири рока.

Първата вноска се внася при получаването на плуга, а останалитѣ 3 на слѣдващиѣ години и то найкъсно на същитѣ дати на мѣсеца. Размѣра на вноскитѣ е: 1-та 40% отъ цѣлата коштуема цѣна на плуга плусъ лихва по 6% (за една година) на останалитѣ 60% отъ коштуемата цѣна; 2-та 20% отъ цѣлата коштуема цѣна плусъ лихвитѣ (по 6% за една година) на 40% отъ коштуемата цѣна; 3-та 20% отъ коштуемата цѣна плусъ лихвитѣ (по 6% за една година) на 20% отъ коштуемата цѣна и 4-та 20% отъ цѣлата коштуема цѣна. Желющитѣ да купятъ моторни плугове на прѣдварително или срочно изплащане подаватъ заявление до И. Д. К. или респективния воененъ агрономъ.

Моторнитѣ плугове се даватъ и за изораване земитѣ на частни стопани срѣщу такса отъ 6 лв. на декаръ, като всички разности сж за сметка на държавата. Въ случая се прѣдпочитатъ стопанства съ по-големии земи и най-малко 1000 декара, а отдѣлнитѣ парцели, прѣдзначени за изораване не могатъ да бъдатъ по-малки отъ 50 декара. 50% отъ слѣдующата се за заплащане сума за изораване се депозира въ общинската каса най-късно 5 дни отъ писменото съобщение на И. Д. К. или агронома, че се отпуска моторенъ плугъ.

Желющитѣ да изоратъ нивитѣ си съ държавенъ моторенъ плугъ подаватъ заявление до И. Д. К. или военния агрономъ. Въ заявлението съ обозначава размѣра на стопанството, голѣмината на парцелитѣ и количеството на декаритѣ, които молителя иска да изоре съ плуга. Стопанитѣ на които оре моторния плугъ сж длъжни да прѣвозватъ бензинъ, масла и резервнитѣ части съ тѣхни прѣвозни срѣдства. Стопанитѣ сж длъжни още да хранятъ машиниста по цѣни не по-високи отъ нормиранитѣ, а помощниците на машиниста безплатно. Тѣ сж длъжни да имъ даватъ и безплатна квартира.

„Земледѣлски бюджетъ“

Работата на държавнитѣ моторни плугове въ Добруджа

Прѣзъ мѣсець Мартъ т. год. въ Добруджа сж били въ дѣйствиe 10 държавни

моторни плугове, които общо се изработили 6238 дакара мѣсто.

Случни жребцови станции прѣзъ гасяващия слученъ сезонъ се откриватъ, както слѣдва:

Въ Балчишка околия, селата: Спасово, жребецъ отъ английска порода, Царь—Борисъ—арабска; Добришка околия—гр. Добричъ дава жребца, единия арабски, другия орлово—рисистъ, с. Пчеларово два—арабски и орлово—рисистъ, с. Али-Анифе—орлово рисистъ, с. Ястикчиларъ—орлово-рисистъ; Куртбунарска околия въ с. Кара-пилитъ—арабска порода.

Случния сезонъ започва отъ 1 мартъ и трае до 1 юли т. год.

Заеми на земеделцитѣ. Наредено е отъ централното управление на Б. З. Б. до клоноветѣ ѝ въ Добруджа да отпускатъ на земеделцитѣ всички видове заеми (краткосрочни и ипотечни) до размѣръ, опрѣдѣленъ отъ закона на Банката чл. 12.

Иззети сж храни отъ Добруджа отъ 11 юли до 1 априлъ т. год. по видове, както слѣдва:

1. Брашно	32354 кгр.
2. Пшеница	30,952,030.
3. Ржжъ	3,566,471
4. Ечемикъ	4,627,916
5. Овесъ	871,221
6. Просо	191,137
7. Царевица (зърно)	4,723,352
8. Царевица на кочани	282,414
9. Фасуль (бобъ)	4,573,506
10. Рапица	665,387
11. Хардалъ черъ	26,203
12. „ бѣль	9675
13. Ярма	79,776
14. Трици	219,611
15. Фий	127,767
16. Бурчакъ	11,236
17. Къклица	449,216
18. Царевичени кочани	17641

„Въпроси и Отговори“

Въпросъ. Сѣното ми иззеха, имамъ само слама отъ зимници и пролѣтници. Моля съобщете ми коя слама е по-добра за храна на добитъка.

с. Хошкадънъ, Ив.